

УДК 94:321(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-5>

Наталія ЧУПРІНОВА,

orcid.org/0000-0003-0950-1410

кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України
(Харків, Україна) *chuprinova_n@ukr.net*

Ірина СЕВРУК,

orcid.org/0000-0001-5751-2216

кандидатка філософських наук, доцентка,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України
(Харків, Україна) *sevrukirina@ukr.net*

Юлія СОКОЛОВСЬКА,

orcid.org/0000-0003-3778-0023

кандидатка історичних наук, доцентка,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії Національної гвардії України
(Харків, Україна) *sokolovskaja.yulia2012@ukr.net*

НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА ТА ДЕРЖАВНА МОВА ЯК НЕВІД'ЄМНІ СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У статті висвітлено роль національної культури та державної мови як складових формування національної державності. Виявлено, що концепція національної державності має передбачати вільний розвиток національної культури та державної мови. Визначено, що процес набуття повноти національної державності ускладнюється без формування певного типу культури, що стає основою нації. З'ясовано, що в умовах державності культура завжди представлялася через формальну та неформальну політику. Виявлено, що ознаками української культури є відкритість, стабільність і здатність розпізнавати й українізувати різноманітні культурні впливи. З'ясовано, що здобуття незалежності України, розбудова незалежної держави, зростання національної самовпевненості та складний процес переходу до нового суспільства на зламі епох вимагав нового простору для культурних питань і відкрив нові горизонти для культурної діяльності. Виявлено, що мова, як одна з форм культури, має здатність кодувати, зберігати і передавати величезні обсяги знань, спостережень і узагальнень, що виникають в результаті практичної діяльності суспільства. Визначено, що державність української мови є уособленням української нації, забезпечує національну самобутність українського народу та національну єдність України, є основним мотивом об'єднання українського суспільства на всій території України. Встановлено, що державотворча роль української мови виникає у взаємодії кількох функцій, які забезпечують національну єдність і вільний культурний розвиток, зберігають національну ідентичність. Виявлено, що сьогодні існує потреба у збалансованій національній мовній політиці, яка забезпечує розвиток і функціонування мов меншин, одночасно забезпечуючи захист і підтримку державної мови. Доведено, що збереження національної культури та реальна підтримка української мови як державної стануть важливими постулатами утвердження української нації, зміцнення незалежності та основою для подальшого формування національної державності.

Ключові слова: національна культура, державна мова, національна державність, незалежність, нація, держава.

Nataliia CHUPRINOVA,*orcid.org/0000-0003-0950-1410**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines
National Academy of the National Guard of Ukraine
(Kharkiv, Ukraine) chuprinova_n@ukr.net***Iryna SEVRUK,***orcid.org/0000-0001-5751-2216**Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines
National Academy of the National Guard of Ukraine
(Kharkiv, Ukraine) sevrukirina@ukr.net***Yuliia SOKOLOVSKA,***orcid.org/0000-0003-3778-0023**Candidate of Historical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Disciplines
National Academy of the National Guard of Ukraine
(Kharkiv, Ukraine) sokolovskaja.yulia2012@ukr.net*

NATIONAL CULTURE AND THE STATE LANGUAGE AS INTEGRAL COMPONENTS OF THE FORMATION OF NATIONAL STATEHOOD

The article highlights the role of national culture and the state language as components of the formation of national statehood. It is found that the concept of national statehood should provide for the free development of national culture and the State language. It is determined that the process of acquiring the fullness of national statehood is complicated without the formation of a certain type of culture that becomes the basis of the nation. It is found that in the conditions of statehood, culture has always been represented through formal and informal politics. It was found that the features of Ukrainian culture are openness, stability, and the ability to recognize and Ukrainize various cultural influences. It has been found that Ukraine's independence, the development of an independent state, the growth of national self-confidence and the complex process of transition to a new society at the turn of the century required a new space for cultural issues and opened up new horizons for cultural activity. It is found that language, as a form of culture, has the ability to encode, store and transmit huge amounts of knowledge, observations and generalizations arising from the practical activities of society. It is determined that the statehood of the Ukrainian language is the embodiment of the Ukrainian nation, ensures the national identity of the Ukrainian people and the national unity of Ukraine, and is the main motive for uniting Ukrainian society throughout Ukraine. It is established that the state-building role of the Ukrainian language arises in the interaction of several functions that ensure national unity and free cultural development, and preserve national identity. It is found that today there is a need for a balanced national language policy that ensures the development and functioning of minority languages, while protecting and supporting the state language. It is proved that the preservation of national culture and real support for the Ukrainian language as the state language will become important postulates for the establishment of the Ukrainian nation, strengthening of independence and the basis for further formation of national statehood.

Key words: national culture, state language, national statehood, independence, nation, state.

Постановка проблеми. Історичне буття українського народу відбивається в його духовній і матеріальній культурі. Упродовж століть характер української державності значною мірою визначався рівнем культури та використанням української мови. Натомість держава справляла значний вплив на ключові аспекти культурного життя та напрями його розвитку. У період бездержавності збереження та розвиток національної культури були не лише мотивацією боротьби за незалежність, а й запорукою її успіху. Так, культура українського народу здобула цілу систему надбань різних верств населення та соціальних груп, яка

протягом своєї багатомістової історії довела свою самобутність і досконалість. Тому національна культура та державна мова є основними джерелами формування і розвитку національної державності, а духовною основою національної державності є культурні надбання нації та її мова. З огляду на зазначене вище, такі питання є особливо актуальними в умовах сьогодення і, зі свого боку, зумовлюють важливість тематики цього дослідження.

Аналіз досліджень. Вивченням питань національної культури та державної мови як складових формування національної державності займалися

та продовжують займатися Варзар І., Головачева К., Кравченко П., Кравчук В., Бегош О., Святоцький О., Усова О., Чеховська М., Шлапаченко В., Шевченко Д., Шумка М. та інші.

Водночас роль української національної культури та державної мови у контексті формування національної державності залишається малодослідженим науковим напрямом.

Метою статті виступає висвітлення ролі національної культури та державної мови як складових формування національної державності.

Виклад основного матеріалу. Становлення національної державності для українського народу було дуже складним і тривалим. Але незважаючи на всі труднощі, українська нація зміцніла і має свою давню історію. Особливість вивчення історії державотворення пояснюється тим, що територія нашої Батьківщини була одним із центрів не лише східнослов'янської, а й усієї європейської культури. Однак історія України – це власне історія національно-визвольної боротьби українського народу за свою державу. Метою цієї боротьби було визволення українського народу з-під чужоземного панування та здобуття незалежності держави. Розглядаючи періодизацію української історії можна виділити такі періоди її становлення та розвитку: перший – це Київська Русь, Галицько-Волинська держава; другий – Запорізька Січ і Українська козацька держава; третій – УНР за Центральної Ради, Українська держава за П. Скоропадського, УНР за Директорії та ЗУНР; четвертий – сучасна Українська держава. Невільницька політика на українських землях негативно позначилася на національній свідомості більшості українців. Проте, як і інші європейські народи, українці характеризувались як волелюбний народ і завжди прагнули власної держави, а коли її не було, боролися за національне відродження (Святоцький, 2019 : 40–41).

Важко було поставити питання про національну державність без обґрунтування та утвердження доктрини, яка повинна базуватися на концептуальному дослідженні не лише всього комплексу культурного буття українського народу, а й історичного становлення, коли формувався етнос і історія його культури.

Концепція національної державності має передбачати вільний розвиток національної культури та державної мови. Це пробуджує бажання провідних діячів культури вводити українську культуру в західноєвропейську культурну систему та відроджувати інтеграцію національних традицій із європейськими культурними новаціями.

Сучасна культурна ситуація в Україні свідчить про те, що існування в країні держави ще

не є гарантією свободи країни. Процес набуття повноти національної державності ускладнюється без формування певного типу культури, що стає основою нації. Тому національні фактори відіграють вирішальну роль у формуванні духовно-світоглядного змісту сучасних ціннісних систем. Сьогодні перед Україною стоїть глобальна проблема: як відновити цілісний образ національної культури та досягти унікальної, національної та цивілізованої ідентичності? (Кравченко, 2003).

Особливістю розвитку української культури була діяльність активно створюваних добровільних товариств, профспілок та асоціацій різного спрямування, які поступово закладали та продовжують закладати важливий фундамент суспільства. Плідна співпраця значної частини цих об'єднань з різними зарубіжними культурними, науковими та освітніми установами сприяє входженню України в європейський культурний простір (Усова, 2011 : 125).

Оскільки життєдіяльність суспільства відбувається в умовах держави, то взаємовплив державної влади і влади культури є суттєвою ознакою життя, а культурна політика держави – важливим, якщо не головним, елементом культури.

В умовах державності культура завжди представлялася через формальну та неформальну політику. Несприятлива офіційна політика не означає відсутності культурного розвитку. Загальнокультурна тенденція у сфері національної культури завжди постає як об'єктивний елемент, незалежно від історичних обставин. Національна культура нерозривно пов'язана з наукою, мораллю та освітою, вона формує і звеличує націю, створює неповторне духовне обличчя нації у своєрідному портреті світової цивілізації. Так створювалося самобутнє національне духовне обличчя українського народу, оскільки його культура є своєрідною складовою національної державності (Усова, 2011 : 125).

У Законі України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI зазначено, що основними засадами державної культурної політики є те, що: культура вважається одним із головних факторів, що визначають ідентичність громадян України всіх національностей; вона сприяє створенню єдиного культурного простору в Україні зі збереженням культурної цілісності; забезпечує охорону та збереження культурної спадщини і цінностей як основи національної культури (Про культуру, 2010).

Ознаками української культури є відкритість, стабільність і здатність розпізнавати й українізувати різноманітні культурні впливи. Це дозволяє українській культурі відроджувати і зберігати духовний генофонд країни та її історію, навіть в умовах колоніального гніту.

Українська культура віками розвивалася в лоні культур інших країн. Тому деякими дослідниками вона оцінюється як похідна і «провінційна форма». Негативний вплив на розвиток української культури становила відсутність власної держави, єдиної державної політики в галузі культури. В умовах колоніальної залежності творчий дух і самобутність українського народу були придушені, а культурні процеси унеможливлені. Здобуття незалежності України, розбудова незалежної держави, зростання національної самовпевненості та складний процес переходу до нового суспільства на зламі епох вимагав нового простору для культурних питань і відкрив нові горизонти для культурної діяльності. Все це призвело до зростання інтересу до історії та проблем української культури, який, на жаль, не був достатньо задоволений, оскільки особливості української культури досліджувалися в науці лише фрагментарно.

Мова, як одна з форм культури, має здатність кодувати, зберігати і передавати величезні обсяги знань, спостережень і узагальнень, що виникають в результаті практичної діяльності суспільства. Про рівень національної культури свідчить розвиток національної мови, її словниковий склад і внутрішній поділ на одиниці різного рівня. А володіння рідною мовою є ключовим критерієм соціальної ідентичності та незалежності особистості та нації, а також складовою формування національної державності.

Мова є найважливішим фактором і характеристикою, яка об'єднує країну. Нація без мови втрачає символ свого суверенітету. Однак вплив лінгвістичних факторів на процес національної інтеграції не є однозначним. Проблем із запровадженням і відстоюванням єдиної державної мови в незалежній Україні багато. Перше завдання, яке стоїть перед країною, – розбудувати мовний авторитет і створити умови, за яких вона знає, що розмовляти українською буде потрібно і корисно.

Основною ознакою найбільшої корінної етнічної групи України та давньою частиною української ідентичності є українська мова. Багаторічне поневолення українського народу, численні агресії з боку інших країн та бездержавність країни та її територій не дозволяли українській мові залишатися самодостатньою (Кравчук & Бегош, 2022 : 7).

Українська мова є неодмінним національним атрибутом, який зберігає історичну спадкоємність давньокиївської доби. Українська мова є мовою найчисленнішого, найдавнішого, корінного та номінального етносу, відповідно до загальноприйнятої світової практики, та виконує функцію єдиної державної мови України. Статус україн-

ської мови як державної закріплено в статті 10 Конституції України (Конституція України, 1996).

Такий самий аспект української мови як державної закріплено у статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII, де визначено, що єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова; статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації (Про забезпечення функціонування української мови як державної, 2019).

Державність української мови є уособленням української нації, забезпечує національну самобутність українського народу та національну єдність України, є основним мотивом об'єднання українського суспільства на всій території України. На цьому тлі український народ і українська держава повинні забезпечити відродження і захист української мови та якісний розвиток україномовного простору (Шумка, 2015).

Державотворча роль української мови виникає у взаємодії кількох функцій, які забезпечують національну єдність і вільний культурний розвиток, зберігають національну ідентичність. Найважливіші з них:

- гносеологічна функція, яка визначає, що мова є засобом пізнання навколишнього світу, де людина використовує не лише власний досвід, а й досвід предків;
- регулююча функція, яка вказує на те, що за допомогою мови регулюються стосунки між людьми в суспільстві;
- етнічно-ідентифікаційна функція, яка зазначає, що мова є першою зовнішньою ознакою, яка дозволяє розпізнати етнос або його представників;
- експресивна функція, яка відзначає, що мова є засобом вираження внутрішнього світу, виробленого у свідомості людини;
- комунікативно-інтегруюча, яка визначає те, що мова є засобом спілкування між громадянами на території країни, об'єднуючи людей різних національностей і людей з різних регіонів;
- соціально-виховна, яка визначає, що мова є утвердженням в суспільстві певних моральних цінностей (Головачева, 2014 : 96–97).

Зважаючи на сучасну мовну ситуацію в Україні, розвиток мовної єдності є дуже складним процесом. Мовне питання особливо активізувалося під час ратифікації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, що визначило те, що одним із найскладніших питань у мовній політиці країни є проблема досягнення оптимуму у взаємозв'язку між доменами та функціональним статусом дер-

жавної мови і мов меншин (Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, 1992). Так, ратифікація Хартії була розцінена як важливий крок на шляху реалізації Україною цивілізованих європейських стандартів у сфері захисту прав людини в культурній та мовній сферах (Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 2003).

Протягом усієї незалежності України мовне питання було предметом спекуляцій різних політичних сил у власних інтересах. Сьогодні існує потреба у збалансованій національній мовній політиці, яка забезпечує розвиток і функціонування мов меншин, одночасно забезпечуючи захист і підтримку державної мови. Відповідна система заходів має бути спрямована на усвідомлення суспільством того, що доля української мови – це насправді доля української нації та народу, а також важлива складова формування національної державності. Державність української мови є основою формування сучасної української політичної держави, важливим елементом інтеграції українського суспільства, символічним уособленням української нації та запорукою збереження національної ідентичності українського етносу. Тому Україна повинна забезпечити відродження і захист української мови та якісний розвиток україномовного простору.

Закордонний досвід переконує, що питання державної мови відіграє провідну роль у процесі політичного державотворення та суспільної інтеграції. З огляду на такий аспект, Варзар І. зазначає, що формування держави пов'язане з «титольним етносом», тобто тією групою, яка вносить найважливіший внесок у соціальну ефективність життєдіяльності даного суспільства. Вона є основним номінатором і дає назву не тільки країні, а й її території та кордонам, природним особливостям і ландшафтам, корисним копалинам і континентальним шельфам, територіальним водам і повітряним басейнам, дипломатичним службам, а також атрибутам політичної влади, визначає військову та грошово-фінансову системи та економічну діяльність, закладає діяльність парламенту і уряду, визначає офіційну мову спілкування та моделі культурної асиміляції і зовнішньополітичні відносини тощо (Варзар, 1994 : 56).

Українська мова увібрала як всю героїчну історію, так і національні особливості носіїв цієї мови. Говорячи про українську мову, не можна забувати про її мелодійність, пісенність, голосність, гармонічний консонантний потенціал і багатозначність. Але найбільша естетика української мови полягає в її здатності створювати художні образи та роз-

гортати їх у різноманітних жанрах і стилях. Українська мова є засобом збереження, поширення та накопичення інформації. Наша мова визнана серед інших мов як мова, яка може і передає ідеї інших людей. Українською мовою перекладено видатних європейських класиків художньої, філософської та наукової літератури. У процесі історичного розвитку за допомогою мови в кожній людині поєднуються національна свідомість і здоровий глузд, і лише завдяки цьому стає можливим формування національної державності. Мова несе на собі весь тягар національних поколінь і постає свідком минулих подій. У такому контексті національна культура формується і змінюється завдяки державній мові, адже коли люди втрачають мову, вони втрачають і культуру (Шумка, 2015 : 173–174).

Державна мова є такою ж важливою частиною існування нації, як і особливості її території, історичне минуле, культурні традиції та спосіб мислення. Це згуртовує націю, підвищує її самовпевненість і утверджує її індивідуальність і незалежність стосовно до інших націй. Але чужі мови завжди були знаряддями асиміляції, спрямованими на те, щоб затемнити і, перш за все, назавжди стерти національну самоідентичність, сприяючи таким чином самоідентифікації з загарбниками. Тому асимільовані люди більше не мали амбіцій створити власну націю і втратили мотивацію боротися за незалежність та сприяти розвитку своєї нації.

Обмежене використання державної мови в національній державі є свідченням обмеженої національності нації, колоніальної залежності та неповного звільнення від культурної меншовартості. Домінування чужої мови (мови колишніх колонізаторів, загарбників чи сучасних іммігрантів) в окремих частинах країни становить загрозу цілісності країни, оскільки різні мови створюють різні культурні та духовні традиції, цінності та інтереси, які не завжди збігаються з інтересами держави (Чеховська & Шлапаченко, 2018 : 106–107).

Зрілість народу, глибина його духовної культури визначаються рівнем розвитку державної мови. Вирішення мовної проблеми залежить не від державного тиску на громадськість, а від зміни ідеологічного змісту та психологічного клімату держави. Національна мовна свідомість і мовна гідність є вирішальними і фундаментальними для майбутнього української мови та української нації. Провідна роль у його формуванні має належати українській інтелектуальній еліті, насамперед найвищому керівництву країни, яка

особистим прикладом і наполегливою працею має утверджувати авторитет української мови, української нації і таким чином, формувати національну державність. Всі державні документи мають вестися українською мовою, всі державні службовці мають добре знати українську мову. Високий рівень знання рідної мови має бути рівноцінним знанням іноземної, адже мовна асиміляція нації, фундаментальної складової ідентичності, призводить до зникнення як нації.

Мовна політика країни має й надалі бути спрямованою на збереження та захист української як єдиної державної мови. Бо українська мова є символічним атрибутом української нації та запорукою збереження національної ідентичності українського етносу і соборності української нації. Функціонування української мови як державної на всій території України в усіх сферах суспіль-

ного життя є одним із пріоритетів національних інтересів України.

Висновки. Отже, можемо констатувати, що відсутність дієвих механізмів утвердження національної культури та української мови як державної гальмує реалізацію української національної державності, не сприяє забезпеченню інформаційного суверенітету держави, стоїть на перешкоді соціальному партнерству та національній консолідації українського суспільства. У такому разі це несе загрозу формуванню національної державності, адже, народ, не зберігаючи та не захищаючи свою культуру та мову, асимілюється як в культурному, так і в мовному напрямках. Тому збереження національної культури та реальна підтримка української мови як державної стануть важливими постулатами утвердження української нації, зміцнення незалежності та основою для подальшого формування національної державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варзар І. Політична етнологія як наука. К.: Школяр, 1994. 215 с.
2. Головачева К. Мова як ознака нації і символ держави. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології». 2014. № 1091. С 94-97. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/257>
3. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 5 листопада 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Кравченко П. А. Культура та українська державність. Філософські обрії. 2003. Вип.10. С. 119-130.
6. Кравчук В., Бегош О. Державна мова як визначальна ознака держави. Актуальні проблеми правознавства. 2022. № 4. С. 6-10.
7. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
8. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
9. Про рафікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин: Закон України від 15.05.2003 № 802-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text>
10. Святоцький О. Д. Витоки, етапи становлення та розвиток української державності. Ювілейний збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Кульчицького з нагоди 100-річчя від дня народження. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 38-51.
11. Усова О. Українська культура як чинник української державності: історичний аспект. Схід. 2011. № 4 (111). С. 123-126.
12. Чеховська М. М., Шлапаченко В. М. Державна мова як складова інформаційного суверенітету держави. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2018. № 2. С. 104-116.
13. Шевченко Д. С. Українська мова – невід’ємний атрибут української державності. URL: <https://dnipr.kyivcity.gov.ua/files/2015/3/18/ukrmova.pdf>
14. Шумка М. Л. Роль рідної мови в становленні української національної ідентичності. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2015. № 4. С. 172-177.

REFERENCES

1. Varzar I. (1994). Politychna etnolohiia yak nauka [Political ethnology as a science]. K.: Shkoliar [in Ukrainian].
2. Holovacheva K. (2014). Mova yak oznaka natsii i symvol derzhavy [Language as a sign of the nation and a symbol of the state]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Pytannia politolohii» – Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series “Questions of political science”, 1091, 94-97. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/257> [in Ukrainian].
3. Yevropeiska khartiia rehionalnykh mov abo mov menshyn vid 5 lystopada 1992 r. [European Charter of Regional or Minority Languages of November 5, 1992]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Kravchenko P. A. (2003). Kultura ta ukrainska derzhavnist [Culture and Ukrainian statehood]. Filosofski obrii – Philosophical horizons, 10, 119-130 [in Ukrainian].

6. Kravchuk V., Behosh O. (2022). Derzhavna mova yak vyznachalna oznaka derzhavy [State language as a defining feature of the state]. Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence, 4, 6-10 [in Ukrainian].
7. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy vid 25.04.2019 № 2704-VIII [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine dated April 25, 2019 No. 2704-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> [in Ukrainian].
8. Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 № 2778-VI [On culture: Law of Ukraine dated 14.12.2010 No. 2778-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].
9. Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii rehionalnykh mov abo mov menshyn: Zakon Ukrainy vid 15.05.2003 № 802-IV [On the ratification of the European Charter of Regional or Minority Languages: Law of Ukraine dated 05/15/2003 No. 802-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> [in Ukrainian].
10. Sviatotskyi O. D. (2019). Vytoky, etapy stanovlennia ta rozvytok ukrainskoi derzhavnosti [Origins, stages of formation and development of Ukrainian statehood]. Yuvileinyi zbirnyk naukovykh prats na poshanu profesora Volodymyra Semenovycha Kulchytskoho z nahody 100-richchia vid dnia narodzhennia – Jubilee collection of scientific works in honor of Professor Volodymyr Semenovich Kulchytsky on the occasion of the 100th anniversary of his birth. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 38-51 [in Ukrainian].
11. Usova O. (2011). Ukrainska kultura yak chynnyk ukrainskoi derzhavnosti: istorychnyi aspekt [Ukrainian culture as a factor of Ukrainian statehood: historical aspect]. Skhid – East, 4 (111), 123-126 [in Ukrainian].
12. Chekhovska M. M., Shlapachenko V. M. (2018). Derzhavna mova yak skladova informatsiinoho suverenitetu derzhavy [State language as a component of information sovereignty of the state]. Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy – Information security of a person, society, state, 2, 104-116 [in Ukrainian].
13. Shevchenko D. S. (2015). Ukrainska mova – nevidiemnyi atrybut ukrainskoi derzhavnosti [The Ukrainian language is an integral attribute of Ukrainian statehood]. URL: <https://dnipr.kyivcity.gov.ua/files/2015/3/18/ukrmova.pdf> [in Ukrainian].
14. Shumka M. L. (2015). Rol ridnoi movy v stanovlenni ukrainskoi natsionalnoi identychnosti [The role of the native language in the formation of Ukrainian national identity]. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii – Actual problems of philosophy and sociology, 4, 172-177 [in Ukrainian].